

IMPORTANCE OF ARBITRATION AGREEMENT IN INTERNATIONAL ARBITRATION

Zokirov Xusniddin Zarif o'g'li

Toshkent davlat yuridik universiteti magistranti

E-mail: qwertyfalcon900@gmail.com

Tel: 90 992 80 48

Annotation: This article is devoted to the analysis of the features of the arbitration agreement in the implementation of the dispute resolution procedure in international arbitration, in which this analysis is carried out on the basis of such concepts as "negotiation", "arbitration agreement", "arbitration explanation". Also, this article contains general conclusions about the conditions that must be agreed upon by the parties during the conclusion of the arbitration agreement.

Key words: electronic negotiations, electronic mediation, arbitration agreement, arbitration explanation.

ЗНАЧЕНИЕ АРБИТРАЖНОГО СОГЛАШЕНИЯ В МЕЖДУНАРОДНОМ АРБИТРАЖЕ

Аннотация: Данная статья посвящена анализу особенностей третейского соглашения при реализации процедуры разрешения споров в международном арбитраже, в котором этот анализ осуществляется на основе таких понятий, как «переговоры», «арбитражное соглашение», «арбитражное разъяснение». Также в данной статье содержатся общие выводы об условиях, которые должны быть согласованы сторонами при заключении арбитражного соглашения.

Ключевые слова: электронные переговоры, электронное посредничество, арбитражное соглашение, арбитражное объяснение.

XALQARO ARBITRAJDA ARBITRAJ BITIMINING AHAMIYATI

Annotatsiya: Ushbu maqola xalqaro arbitrajda arbitraj kelishuvining nizolarni hal qilish tartib-taomilini amalga oshirishdagi xususiyatlarini tahlil qilishga bag'ishlangan bo'lib, unda ushbu tahlil "muzokara", "arbitraj kelishuvi", "arbitraj izohi" kabi tushunchalar asosida amalga oshirilgan. Shuningdek, ushbu maqolada arbitraj bitimini tuzish davomida taraflar tomonidan kelishib olinishi talab etiladigan shartlar haqida umumiy xulosalar tayyorlangan.

Kalit so'zlar: elektron muzokaralar, elektron mediatsiya, arbitraj bitimi, arbitraj izohi.

Xalqaro tijorat arbitraji, o'z nomidan ham ko'rinib turibdiki, xalqaro savdo-sotiq munosabatlaridan yuzaga keladigan nizolarni ko'rib chiqadi. Uning afzalliklari bilan bir qatorda kamchiliklari ham bor. Yuqori darajadagi maxfiylik tijorat arbitrajining ustunliklaridan biri hisoblansa-da, unda ba'zi istisno holatlar bor.

Xalqaro tijorat arbitraji savdo-iqtisodiy nizoni nizolashayotgan tomonlar tanlagan va kelishib vakolat bergan bir yoki bir necha arbitrlar tomonidan ko'rib hal etishga qaratilgan, nodavlat sud organi bo'lib, uning qarorlari majburiy tarzda bajarilishi nazarda tutiladi.

Xalqaro tijorat arbitrajidagi maxfiylik prinsipi shuni anglatadiki, arbitraj jarayoni yopiq eshiklar orqasida o'tkaziladi, arbitraj qarori e'lon qilinmaydi yoki chop etilmaydi, arbitraj jarayoni ommaviy axborot vositalarida yoritilmaydi, jamoatchilik vakillari institutsional arbitrajning arxiv materiallaridan foydalana olmaydi va hokazo. Shu bilan birga, maxfiylik prinsipi yuzasidan istisnolar arbitraj qoidalari va xalqaro shartnomalarda o'rnatilishi mumkin. Bundan tashqari, maxfiylik prinsipi arbitraj jarayoni doirasi bilan cheklanganligini qayd etish lozim. Davlat sudlari arbitraj bilan bog'liq ishlarni ko'rib chiqishda ushbu prinsipga bog'liq emas.

Maxfiylik tamoyili arbitrajning o'ziga xos belgilari va xususiyatlaridan biridir. Arbitraj nizolarini samarali hal qilish uchun sud jarayonida qo'llaniladigan prinsip sifatida ko'pgina davlatlar huquqida tan olinadi. Garchi xalqaro arbitrajidagi maxfiylik g'oyasi so'nggi yillarda o'z tub ma'nosini yo'qotayotgan bo'lsa-da, hali ham maxfiylik arbitrajda muhim yordamchi tamoyil sifatida tushuniladi.

Maxfiylik arbitrajning yuqori baholanadigan jihatlaridan biri hisoblanadi. Biroq, bu bayonot ko'pincha nima uchun qimmatli ekanligi yoki arbitrajda maxfiylikka qo'yilgan qiymat kontekstga qarab farq qilishi mumkinligi haqida hech qanday mazmunli tushuntirish xalqaro konvensiya yoki shartnomalarda batafsil berib o'tilmagan. Agarda maxfiylik arbitrajning har doim yuqori baholangan prinsipi ekanligi rost bo'lsa, arbitraj sudida yuqori darajadagi maxfiylik saqlanishi kerak. Lekin maxfiylik qiymati kontekstga qarab o'zgarib tursa, arbitraj muhokamasi ba'zi vaziyatlarda uni ishtirokchilar uchun qimmatli qiladigan arbitrajning boshqa jihatlarini buzmasdan biroz shaffofroq bo'lishi mumkin.

Shaffoflik ham maxfiylik kabi yaqindan beri arbitraj jarayonida taraflar uchun ehtiyoj bo'lmoqda. U ham maxfiylik kabi xalqaro investitsion arbitrajlarida ta'minlangan, masalan, biz buni ICSID qarorlarining uning rasmiy saytida joylashtirilishida ko'rishimiz mumkin. Lekin xalqaro tijorat arbitrajida shaffoflik maxfiylik kabi yetakchi prinsip maqomida emas. Fikrimizcha, xalqaro tijorat arbitrajidagi shaffoflik arbitrajga arbitraj muhokamasi to'g'risida bildirishnoma topshirilgan paytdan boshlab boshlanishi kerak va sud qarorini e'lon qilish bilan yakunlanishi kerak. Shaffoflikning maqsadi nizolarni muqobil hal qilish forumida

adliya tizimining qonuniy jarayoniga ishonchni oshirishdir va bu maxfiylik va taraflar avtonomiyasi zaruratidan chetga chiqmasligi kerak.¹

Garchi arbitraj prinsiplari mukammal bo'lishi uchun mo'ljallanmagan bo'lsa-da, tijorat arbitraji sohasidagi ba'zi muhim ko'ndalang g'oyalar quyida keltirilgan: maxfiylik zamonaviy tijorat arbitrajining ustunliklaridan biri ekanligi haqidagi qarash saqlanib qolsa-da, tijorat arbitraji kontekstidagi bir nechta qiyosiy huquq tadqiqotlari shuni ko'rsatdiki. Arbitraj muhokamasining turli ishtirokchilariga nisbatan qo'llaniladigan maxfiylik parametrlari bir xillikdan uzoqdir.

Birinchi fakt shundan iboratki, davlatlarning tijorat arbitraji sohasidagi milliy qonunchiligi arbitraj jarayonidagi maxfiylikni aniq belgilab ketmagan, taraflar esa buni arbitraj kelishuvlarida belgilab ketishda ba'zan muvaffaqiyatsizlikka duch keladilar. Chunki maxfiylik masalasida va uni belgilashda davlatlar sudlarida va taraflarda yakdillik mavjud emas. Har kim bu prinsip mohiyatini o'zicha tushunadi.

Shaffoflik – bu sud jarayonining ochiqligi, axborotdan foydalanish imkoniyati, ravshanligi va ishonchliligiga mos keladigan protsessual tushunchadir. Biroq, Xalqaro arbitrajda shaffoflik so'nggi yillarda tobora qizg'in va ko'p muhokama qilinadigan mavzuga aylandi. Arbitraj buning natijasida shaffoflikka ega bo'ladimi yoki yo'qmi va qay darajada, hozirgacha bahsli. Bundan tashqari, xalqaro huquqda shaffoflikning yagona ta'rifi erishish qiyin, chunki xalqaro huquqiy maydon “bir- biriga bog'langan orollar olami” bo'lib, unda parchalanish birlikdan ustun bo'lib ko'rinadi. Xalqaro huquqning har bir sohasi o'zining moddiy va protsessual qoidalarini ishlab chiqdi va xalqaro hamjamiyat xalqaro huquq sohalari qancha bo'lsa, shuncha ko'p xalqaro sudlar va tribunallarni tashkil etdi. Natijada, xalqaro huquqning barcha sohalari uchun yagona shaffoflik tushunchasi paydo bo'lishi mumkin emasdek tuyuladi.

Shuningdek, xalqaro institutlar faoliyatining jamiyatga tasirining tez ortib borishi va shaxslarning xalqaro hamjamiyat subyektlari sifatidagi dolzarbligi ortib borayotganligi sababli, xalqaro tashkilotlarning qarorlar qabul qilish jarayonlarini o'ta shaffof va ravshan bo'lishiga jiddiy ehtiyoj borligi ayon bo'ldi.

Arbitraj muhokamasining maxfiyligi har doim foydalanuvchilarning asosiy diqqatga sazovor joylaridan biri bo'lib kelgan va shunday bo'lib qolsa- da, investor-davlat arbitraj ishlarining ko'payishi, shuningdek, keng jamoatchilikning arbitrajga bo'lgan qiziqishi xalqaro sud jarayonlarida yanada ochiqlik va shaffoflik talabini keltirib chiqardi. Xalqaro arbitrajning ushbu evolyutsiyasidan so'ng, maxfiylik va shaffoflik endi xalqaro arbitrajning umumiy qadriyatlarini hisoblanadi, bu esa o'z-o'zidan qiyin munosabatlardir. Garchi ular “raqobatbardosh qadriyatlar” deb ta'riflangan bo'lsa- da, ba'zi olimlar muayyan vaziyatga qarab birini boshqasiga

¹ Dhingra, Jayems, Can Justice Be Served Without Transparency in International Commercial Arbitration? (November 30, 2015). Muruga Perumal Ramaswamy & João Ribeiro (Editors), Harmonising Trade Law to Enable Private Sector Regional Development. CLJP Hors Serie Volume XX, 2016, Chapter 6., Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3861104>

moslashtirish imkoniyatini ko'rishadi. Bu investitsion arbitraj masalalari bo'yicha bo'lishi mumkin, bunda protsessual shaffoflik jamoatchilikning nizo bor yoki yo'qligi va davlat tomonidan noqonuniy xatti-harakatlar mavjudligi to'g'risida xabardor bo'lishida ko'rinadi. Xalqaro tijorat arbitraji (keyingi o'rinlarda "ICA") uchun bu qaror ko'proq tashvishlanishni talab qiladi, chunki bunday nizolarda shaxsiy va jamoat manfaatlari bevosita ishtirok etishi mumkin, shuningdek, qarorlar yopiq eshiklar ortida qabul qilinganda inson huquqlari bilan bog'liq muammolar yuzaga kelishi mumkin.

Maxfiylikning roli haqida gapirar ekanmiz, maxfiylik tijorat arbitrajining asosiy afzalliklari va kuchli xususiyatlaridan biri hisoblanadi, desak xato bo'lmaydi, bu odatda hakamlik sudida shaffoflik bilan adashiladi. Ma'lumki, maxfiylik tomonlarni nizolarni hal qilishning afzal usuli sifatida ICAda jalb qiladi, chunki transmilliy korporatsiyalar biznes sirlari va maxfiy ma'lumotlar xalqaro sud jarayonlariga qaraganda ICAda yaxshiroq himoyalanihga ishonishadi

Adabiyotlar:

1. Kumar, Srishti vs. Prataap Singh, Raghvendra. Transparency and Confidentiality in International Commercial arbitration. *Arbitration: The Int'l J. of Arb., Med. Vs. Dispute Mgmt* 86, no. 4 (2020): 463-481. <https://kluwerlawonline.com/journalarticle/Arbitration:+The+International+Journal+of+Arbitration,+Mediation+and+Dispute+Management/86.4/AMDM2020037>
2. UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration, 1985.
3. Рустамбеков И.Р. *Международный коммерческий арбитраж. Учебное пособие.* – Т.: ТГЮИ, 2013. 125 стр.
4. Julie A. Maupin, Transparency in International Investment Law: The Good, the Bad, and the Murky, in *Transparency in International Law* 142, 142 (Andrea Bianchi vs. Anne Peters eds., 2013).
5. ICC Arbitration Rules, (1998). https://www.trans-lex.org/750200/_/icc-arbitration-rules-1998/
6. C. Rule, *Online Dispute Resolution for Businesses. B2B, E-Commerce, Consumer, Employment, Insurance, and Other Commercial Conflicts* (San Francisco, Jossey Bass, 2002)
7. P. Cortes, "A European Legal Perspective on Consumer Online Dispute Resolution" (2009) 15(4) *Computer Telecommunications Law Review* pp. 90–100.
8. J. A. García Álvaro, "Online Dispute Resolution Uncharted Territory" (2003) 7 *The Vindobona Journal of International Commercial Law and Arbitration* P. 180.
9. The New York Convention has currently more than 150 signatories. See http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/arbitration.html Cf. J. M. Matthews, "Consumer Arbitration: Is it Working Now and Will it Work in the Future?" 79 (2005) *The Florida Bar Journal* P. 1.